

**TASHKENT STATE
UNIVERSITY OF ECONOMICS**

VOLUME 7 / 2024

LABOR ECONOMICS

MEHNAT IQTISODIYOTI VA INSON KAPITALI

ilmiy elektron jurnali

**LABOUR ECONOMICS AND
HUMAN CAPITAL**

scientific electronic journal

2025 yil 1-son

Volume 4, Issue 1, 2025

**МЕХНАТ ИҚТISODIYOTI
VA INSON KAPITALI**
ISSN: 3030-3117

LABORECONOMICS.UZ

МЕХНАТ ИҚТISODIYOTI VA INSON KAPITALI

№ 1-2025

**ЭКОНОМИКА ТРУДА И ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ
КАПИТАЛ**

LABOR ECONOMICS AND HUMAN CAPITAL

“Mehnat iqtisodiyoti va inson kapitali” ilmiy elektron jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi (OAK) rayosatining 2023-yil 3-iyundagi 328/3-sonli qarori bilan ro‘yxatga olingan.

Muassis: “Mehnat iqtisodiyoti va inson kapitali” ilmiy maktabi.

Tahririyat manzili:

100066, Toshkent shahri, Islom Karimov ko‘chasi,
49 uy

Elektron manzil: ilmiymaktab@gmail.com

Jurnal web-sayti: www.laboreconomics.uz

Bog‘lanish uchun telefonlar:

+998998818698

Tahririyat Kengashi raisi:**(Chairman of the Editorial Board)**

Abduraxmanov Qalandar Xodjayevich, O'zFA akademigi

Tahririyat Kengashi a'zolari:**(Members of the Editorial Board)**

Toshqulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof.
Yusupov Axmadbek Tadjiyevich, i.f.d., prof.
Sharipov Kongratboy Avezimbetovich, t.f.d., prof
Raifkov Kudratilla Mirsagatovich, i.f.d., prof
Xalmuradov Rustam Ibragimovich, i.f.d., prof
Umurzakov Baxodir Xamidovich, i.f.d., prof.
Nazarov Sharofiddin Xakimovich, i.f.d., prof.
Jumayev Nodir Xasiyatovich, i.f.d, prof.
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof.
Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof.
Zokirova Nodira Kalandarovna, i.f.d., prof.
Xudoyberdiyev Zayniddin Yavkachevich, i.f.d., prof.
Muxiddinov Erkin Madorbekovich, i.f.f.d., (PhD)
Xolmuxammedov Muhsinjon Murodullayevich, i.f.n., dots.
Amirov Lochinbek Fayzullayevich, i.f.f.d., (PhD), dots.
G'oyipnazarov Sanjar Baxodirovich, i.f.d., (DSc), dots.
Shakarov Zafar Gafarovich, i.f.f.d., (PhD)

Jamoatchilik Kengashi a'zolari:**(Community Council members)**

Bred Bodenxauzen (AQSh)
Jon Ankor (Buyuk Britaniya)
Odegov Yuriy Gennadevich (Rossiya Federasiyasi)
Keynz Miller (AQSh)
Sung Dong Ki (Koreya Respublikasi)
Masato Xivatari (Yaponiya)
Gerxard Feldmayer (Germaniya)
Eko Shri Margianti (Indoneziya)
Ahmed Mohamed Aziz Ismoil (Misr)
Rohana Ngah (Malayziya)
Sharifah Zanniyerah (Malayziya)
Teguh Dartanto (Indoneziya)
Nur Azlinna (Saudiya Arabistoni)
Muhammed Xoliq (Pokiston)
Alisher Dedaxonov (Toshkent)

Mas'ul muxarrir (Editor-in-Chief): G'oyipnazarov Sanjar Baxodirovich**Veb-administrator (Web admin):** Musayev Xurshid Sharifjonovich

MUNDARIJA (CONTENTS)**MEHNAT BOZORI VA MEHNAT MUNOSABATLARI**

S.B.G'oyipnazarov	<i>Сунъий интеллектнинг меҳнат бозори ва иш билан бандликка бўлган таъсири</i>	5-16
I.A.Bakiyeva	<i>Барқарор иқтисодий ўсишни таъминлашда меҳнат унумдорлигини ошириш масалалари</i>	17-26
S.P.Qurbonov	<i>Mehnatga haq to'lashning eng kam miqdorining aholi unumli bandligini oshirishdagi ahamiyati</i>	27-36
O.Q.Xatamov T.T.Xalikov	<i>Raqamli texnologiyalar assosida oliy ta'lim muassasalari bitiruvchilarni bandligini ta'minlash mexanizmlarni takomillashtirish.....</i>	37-47
N.R.Saidov	<i>Ish o'rinlari barqarorligini ta'minlash: muammolar va istiqbollar</i>	48-55
F.O'.Masharipov	<i>Малакали кадрлар тайёрлаш мақсадида касбий таълимда халқаро таълим дастурларини жорий этиш</i>	56-70
S.Sh.Matkarimova	<i>Yoshlarga xorijiy tillarni o'qitish orqali mehnat bozorida malakali kadrlar tayyorlash: muammolar va yechimlar</i>	71-80
T.M.Bobojonov	<i>Yashil iqtisodiyotning ahamiyati va bandlik imkoniyatlari</i>	81-94

INSON KAPITALI

Ye.R.Kim	<i>Подходы к оценке состояния человеческого капитала в стране</i>	95-107
-----------------	---	--------

INSON TARAQQIYOTI

B.B.Mardonov J.S.Pardayev	<i>Таълим хизматларининг мохияти, ижтимоий-иқтисодий аҳамияти</i>	108-116
R.Z.Muxammadiyev	<i>Ўзбекистонда давлат тиббий суғуртаси: ютуқ ва камчиликлар</i>	117-126
Y.X.Turdiyeva	<i>Финансовая поддержка государственно-частного партнерства: новый взгляд на дошкольное образование</i>	127-133

KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH

G'.R.Adashov	<i>Роль показателя совокупного дохода в сокращении бедности в Узбекистане</i>	134-141
---------------------	---	---------

MIGRATSIYA

K.M.Habibullayev	<i>Yuqori malakali mutaxassislarga bo'lgan ehtiyojni baholash ko'rsatkichlari</i>	142-155
-------------------------	---	---------

INSON RESURSLARINI BOSHQARISH

O'X.Abdukarimov	<i>Ўзбекистон давлат фуқаролик хизмати тизимида инсон ресурсларини ривожлантириш: миллий тажриба ва замонавий тенденциялар</i>	156-165
------------------------	--	---------

S.S.Abdullayev	<i>Раҳбар ходимларнинг бошқарув фаолияти самарадорлигини баҳолашга бўлган илмий ёндашувлар</i>	166-178
-----------------------	--	---------

M.G'.Abdurazzoqov	<i>Strategik boshqaruvning mazmuni va uning ishlab chiqarish korxonalaridagi ahamiyati</i>	179-186
--------------------------	--	---------

TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH

M.X.Saidova	<i>Rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar tajribasi asosida biznes rivojlanish jarayonlarini statistik va ekonometrik tahlil qilish</i>	187-193
--------------------	---	---------

X.F.To'xtayeva	<i>Analysis of the transformation of employment in the tourist services market of Uzbekistan and the state of its regulation</i>	194-204
-----------------------	--	---------

Sh.S.Qorriyeva	<i>O'zbekistonda yashil moliyalashtirishni rivojlantirishning xorij tajribasi</i>	205-219
-----------------------	---	---------

O.R.Meyliyev K.X.Gofurova	<i>Raqamli transformatsiya bilan yashil moliyalashtirishning uyg'unligi</i>	220-231
--------------------------------------	---	---------

A.N.Kaxorova	<i>Sanoat tarmoqlarining tarkibiy tuzilishini takomillashtirishning nazariy asoslari</i>	232-239
---------------------	--	---------

N.O.Jumaniyazov M.Y.Umarov R.B.Otamurodov	<i>Fundamental issues of modern finance in the context of a green economy</i>	240-247
--	---	---------

M.T.Kurbonbekova Z.A.Xamidova S.B.Xujaxonova	<i>Qoraqolpog'iston Respublikasida milliy turizmni rivojlantirishda hunarmandchilikni o'rni (hunarmandchilikni rivojlantirish misolida)</i>	248-254
---	---	---------

U.U.Raxmatullayev	<i>O'zbekiston mintaqaviy iqtisodiyotida qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirishdagi muammolar</i>	255-264
--------------------------	--	---------

N.Sh.Dexkanova Y.F.Najmiddinov	<i>Sanoat korxonalarida energiya intensivligi va unga ta'sir etuvchi omillar tahlili</i>	265-276
---	--	---------

MEHNAT IQTISODIYOTI VA INSON KAPITALI

ISSN: 3030-3117

<https://laboreconomics.uz/>

YOSHLARGA XORIJIY TILLARNI O‘QITISH ORQALI MEHNAT BOZORIDA MALAKALI KADRLAR TAYYORLASH: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR

Matkarimova Sevara Shonazarovna

O‘zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi magistranti

DOI: https://doi.org/10.55439/LEHC/vol2_iss1/a150

Annotatsiya. Mazkur maqolada yoshlarga xorijiy tillarni o‘qitish orqali mehnat bozorida malakali kadrlar tayyorlash jarayonlari tasniflangan. Shu bilan birga ichki va tashqi mehnat bozorida talab yuqori bo‘lgan kasblarga o‘qitish hamda ularga xorijiy tillarni o‘qitish orqali ularning ish bilan bandligini ta‘minlash bo‘yicha ma‘lumotlar tahlil qilingan. Ta‘lim muassasalarida yoshlarga xorijiy tillarni o‘qitish va kasb-hunarga o‘rgatish orqali ularning ichki va tashqi mehnat bozorida bandligini ta‘minlash bo‘yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: mehnat bozori, ichki va tashqi mehnat bozori, kasb-hunarga o‘qitish, xorijiy tillarni o‘rganish, oliy ta‘lim, texnikumlar, kasbiy ko‘nikmalar markazlari, malakali kadrlar, ta‘lim muassasalari bitiruvchilari, ta‘lim sifati, ta‘lim jarayonlari, xorijiy tillar bo‘yicha video kontentlar, onlayn darslar, xorijiy tillarni bilish darajasini belgilovchi xalqaro sertifikatlar.

ПОДГОТОВКА КВАЛИФИТСИРОВАННЫХ КАДРОВ ДЛЯ РЫНКА ТРУДА ПУТЕМ ОБУЧЕНИЯ МОЛОДЕЖИ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ

Matkarimova Sevara Shonazarovna

Магистр Банковско-финансовой
Академии Республики Узбекистан

Аннотация. В данной статье классифицируются процессы подготовки квалифицированных кадров для рынка труда путем обучения молодежи иностранным языкам. При этом были проанализированы данные об обучении профессиям, пользующимся повышенным спросом на внутреннем и внешнем рынке труда, и обеспечении их трудоустройства путем обучения иностранным языкам.

Разработаны предложения и рекомендации по обеспечению занятости молодежи на внутреннем и внешнем рынке труда путем обучения иностранным языкам и профессиональной подготовки в образовательных учреждениях.

Ключевые слова: Рынок труда, внутренний и внешний рынок труда, профессиональная подготовка, изучение иностранных языков, высшее образование, техникумы, центры профессиональных навыков, квалифицированные кадры, выпускники учебных заведений, качество образования, образовательные процессы, видеоконтент на иностранных языках, онлайн-занятия, международные сертификаты, определяющие уровень владения иностранными языками.

**THROUGH TEACHING YOUTH FOREIGN LANGUAGES
PREPARATION QUALIFIED PERSONNEL FOR THE LABOR MARKET:
PROBLEMS AND SOLUTIONS**

Matkarimova Sevara Shonazarovna

Master's degree of The Banking and finance academy Republic of Uzbekistan

Abstract. In this article, the processes of training qualified personnel for the labor market by teaching foreign languages to young people are classified. At the same time, data on ensuring their employment by training them in professions that are in high demand in the domestic and foreign labor markets and teaching them foreign languages was analyzed. Proposals and recommendations have been developed to ensure employment of young people in the domestic and foreign labor market by teaching foreign languages and vocational training in educational institutions.

Keywords: labor market, domestic and foreign labor market, vocational training, learning foreign languages, high education, technical schools, vocational skills centers, qualified personnel, graduates of educational institutions, quality of education, educational processes, video content in foreign languages, online classes, international certificates determining the level of knowledge of foreign languages.

Kirish

Mamlakatimizda yoshlarni qo'llab-quvvatlash tizimini yanada takomillashtirish, mehnat bozoriga bilimli yoshlarni kirib kelishini ta'minlash maqsadida yoshlarga kasb bilan birgalikda xorijiy tillarni o'qitish jarayonlari takomillashtirildi.

Bugungi kunda Respublikamizda xorijiy tillarni o'rgatishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Xususan, 2023-2024 o'quv yilida umumta'lim maktablariga xorijiy tillarni o'qitishda 500 dan ortiq chet eldan pedagog-mutaxassislar jalb qilindi. 2024-2025 o'quv yilidan boshlab Toshkent shahri va hududlarda tanlab olingan 500 dan ortiq ta'lim muassasalarida 2 ta xorijiy tilni o'qitish tizimi yo'lga qo'yildi.

Bugungi kunda Davlatimiz rahbari tomonidan olib borilayotgan ochiqlik siyosati, dunyo bozoriga faol kirib borayotgani, barcha sohalarda xalqaro hamkorlik kengayayotgani sababli xorijiy tillarni o'rganishga talab oshmoqda.

Umuman olganda, xorijiy tilni o'rganishni ommalashtirish bugungi ta'lim tizimidagi ustuvor maqsadlardan biriga aylanmoqda. Zero, xorijiy tilni bilish hayotda o'z o'rnini topishda asosiy shartga aylanib bormoqda. Yoshlarning kamida bitta xorijiy tilni egallashi uni ichki va tashqi mehnat bozorida o'z o'rnini topishiga hamda xorijiy davlatlarning o'z sohasi bo'yicha tajribalarini o'rganishiga katta yordam beradi.

Shu bilan birga, Prezidentimizning 2024-yilning 20-yanvar kuni maktablarda xorijiy tillar va kasbga o'rgatish bo'yicha videoselektor yig'ilishida “Maktabdan kasb va tilni bilib chiqqan bola jamiyatimizning katta yutug'i, bilmagani muammo” deb ta'kidlagan edi.

Bu tajribani joriy etish uchun har bir viloyatdan bittadan shahar va ikkitadan tuman tanlab olingan. Ulardagi 2 mingdan ortiq maktablarning

sharoiti, pedagoglar malakasi, o'quvchilarning kasb-hunar va xorijiy tillarga qiziqishi o'rganilgan. Endi tuman va mahallalarning xususiyatidan kelib chiqib, o'quvchilar maktabning o'zida 64 xil ishchi kasblarga o'rgatilishi ko'zda tutildi.

Xorijiy tillarini sifatli o'rgatish uchun umumta'lim maktablariga “til egasi” bo'lgan pedagoglar jalb qilish, Prezident maktablarining til o'rgatish tajribasi, darslik va dasturlarini tatbiq etish bo'yicha tegishli ko'rsatmalar berilgan.

Bundan tashqari, O'zbekistonning 2030-yilgacha strategiyasida fuqarolarni davlat hisobidan kasb-hunarga o'qitish, ularning zamonaviy texnika texnologiyalardan foydalanish bo'yicha kasbiy ko'nikma va malakalarini rivojlantirish maqsadida 2 million nafar fuqarolarni kasb-hunar, tadbirkorlik ko'nikmalari va xorijiy tillarga o'qitish, bunda kasb-hunarga o'qitishda xususiy sektor ulushini 30 foizga etkazish belgilandi [1].

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “Kasbiy ta'limda malakali kadrlar tayyorlash tizimini yanada takomillashtirish va xalqaro ta'lim dasturlarini joriy qilish chora-tadbirlari to'g'risida” 2024-yil 16-oktyabrdagi PF-158-son Farmoni bilan 2025-yil 1-yanvardan boshlab kasbiy ta'lim tashkilotlarining amaldagi turlarini maqbullashtirish hamda kasbiy ta'limning barcha darajalari bo'yicha kadrlar tayyorlaydigan yagona texnikumlar tarmog'ini tashkil etildi.

Mazkur texnikumlarda mahalliy va xorijiy ish beruvchilar bilan to'lov-kontrakt asosida kadrlar tayyorlash va qisqa muddatli o'quv kurslarini tashkil etish bo'yicha to'g'ridan-to'g'ri shartnomalar tuzish hamda turli yoshdagi fuqarolar va ishsizlarni kasb-hunar, xorijiy tillar va tadbirkorlikka o'qitish bo'yicha qisqa muddatli o'quv kurslarini tashkil qilish belgilangan [2].

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Bugungi tezkor davr yoshlarni qisqa muddatda ichki va tashqi mehnat bozorida talab yuqori bo'lgan kasblarga hamda xorijiy tillarni puxta o'zlashtirilishi uchun zarur shart-sharoitlarni yaratishni taqozo etmoqda.

Ma'lumki, ta'lim sohasidagi raqobatbardoshlikni oshirish masalasi tayyorlanadigan kadrlarning bilim va ko'nikmalari ularning shaxs sifatida shakllanishida hamda iqtisodiy o'sishni ta'minlashda asosiy ijtimoiy-iqtisodiy omil ekanligi bilan izohlanadi. Shu sababli, tabiiyki, ko'plab ilmiy soha olimlari tomonidan ta'lim muammolarini, uning iqtisodiyot va jamiyat taraqqiyoti bilan o'zaro aloqadorligini doimiy tadqiq qilib keladilar.

O'zbekiston iqtisodchi olim Q.Abdurahmonov mamlakat iqtisodiyoti darajasini oshirishga intilish bo'lsa, inson resurslarining sifati muttasil oshirib borilishi kerak. Bu esa avvalo, ish beruvchilarning ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda ta'lim standartlarini, shuningdek, bo'lajak mutaxassislarning malakasiga talablarni tayyorlashning shakllantirish va takomillashtirish imkonini yaratadi [3].

O‘zbekistonlik iqtisodchi olimlar A.A.Abdug‘aniev, N.Xo‘jaev, Sh.R.Holmo‘minov, X.P.Abulqosimov, D.Q.Ziyavuddinovalar mehnat bozorining demografik jarayonlar bilan bog‘liqligi, ishsizlik muammosi, mehnat bozorida sifati o‘zgarishlari borasida ilmiy izlanishlar olib borganlar.

M.Xolmuhammedov xalqaro mehnat bozorida talab va taklifning o‘zgarishi, globallashtirish va integratsion jarayon tezlashishi, raqamlashtirish, sanoatdagi texnologik inqiloblar e‘tiborga olinsa, shunga mos ravishda zamon talablariga javob bera oladigan ko‘nikma va malakaga ega, raqobatbardosh mutaxassislarini tayyorlash masalasining dolzarbligi yanada oshadi.

D.Kudbiev va Sh.Kudbievlarning maqolasida yoshlarning mehnat bozori to‘g‘risidagi bilimlarini kengaytirish, o‘z karerasini muvaffaqiyatli tashkil etish yo‘llari haqidagi tasavvurlarini oshirish ularni mehnat bozorida raqobatga yetarlicha tayyor bo‘lishiga olib keladi, ko‘pchilik yoshlarda o‘zi egallayotgan kasb-hunar imkoniyatlari to‘g‘risida yetarlicha imkoniyatlari to‘g‘risida ko‘proq hayoliy taassurotlar ustun degan xulosa qilingan.

Xorijlik iqtisodchi olimlar A.A.Nikiforova, N.I.Zadisenskaya, A.A.Gladchenko, A.V.Chirkovalarning ilmiy ishlarida mehnat bozori, bandlik va ishsizlik, potensial ishchi kuchi hamda uning mehnat bozori muhitiga o‘tkazayotgan ta‘siri masalalari tadqiq etilgan.

Yuqorida keltirilgan fikrlardan xulosa qilishimiz mumkinki, yoshlarni xorijiy tillarga o‘qitish orqali ichki va mehnat bozorida malakali kadrlar tayyorlash hamda ularni bandligini ta‘minlashda ilmiy izlanishlar olib borishni taqozo etadi.

Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur tadqiqot ishida mamlakatimiz hamda xorijiy rivojlangan davlatlar iqtisodchi olimlarining yoshlarni xorijiy tillarga o‘qitish orqali mehnat bozorida malakali kadrlarini tayyorlash bo‘yicha ilmiy tadqiqot ishlari, olimlarning qarashlari hamda fikr va mulohazalari tahlil etilgan. Maqolada empirik, tasviriy statistika, guruhlashtirish, qiyosiy va dinamik tahlil tadqiqot usullaridan foydalanilgan.

Tahlil va natijalar

Bugungi globallashtirish va texnologik rivojlanish sharoitida xalqaro aloqalar, chet el investitsiyalari va global iqtisodiyotning bir qismi bo‘lish mamlakatlar uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Bu jarayonlarda xorijiy tillarni bilish va samarali muloqot qilish ko‘nikmalari yuqori malakali kadrlar uchun ajralmas bo‘lgan talablar qatoriga kiradi.

Xususan, mehnat bozorida xorijiy tillarni egallagan mutaxassislariga bo‘lgan ehtiyoj ortib bormoqda. Raqobatbardosh bo‘lish, xalqaro kompaniyalar va tashkilotlarda faoliyat yuritish, chet elda ta‘lim olish va ish tajribasi orttirish imkoniyatlari yoshlar uchun yangi eshiklar ochib beradi.

Shu munosabat bilan, O‘zbekistonda xorijiy tillarni o‘rgatishning zamonaviy tizimini yaratish va takomillashtirish dolzarb masalalardan biri bo‘lib qolmoqda.

Yoshlarni mehnat bozoriga tayyorlashda xorijiy tillar ta’limining yuqori saviyada bo’lishi mamlakatning umumiy iqtisodiy rivoji va xalqaro integratsiyaga kirishida katta ahamiyat kasb etadi.

Bugungi kunda butun jahon iqtisodiyoti turli xil kutilmagan o’zgarishlarni boshdan kechirayotgan bir paytda, ishchi kuchiga bo’lgan talabning doimiy miqdor va tarkib jihatdan o’zgarib turishi barcha mamlakatlar uchun bu yo’nalishda tadqiqotlar olib borilishining ahamiyatini yanada orttiradi. Chunki, iqtisodiy nazariyadan ma’lumki, ishchi kuchi ishlab chiqarish omillaridan biri hisoblanadi [4].

O’zbekistonda so’nggi yillarda xorijiy tillarni o’rganish masalasiga alohida e’tibor qaratilib, hukumat tomonidan qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Masalan, Prezident Shavkat Mirziyoevning 2024 yilda qabul qilgan qarorlaridan biri xorijiy tillarni o’rganish jarayonlarini takomillashtirishga qaratilgan bo’lib, ta’limda innovasion usullar va texnologiyalardan foydalanishni rag’batlantirmoqda.

Jumladan, O’zbekiston Respublikasi Prezidentning “Yoshlarni xorijiy tillarga o’qitish tizimi samaradorligini oshirish bo’yicha qo’shimcha chora-tadbirlar to’g’risida”gi 2024-yil 27-iyundagi PQ-239-son qarori qabul qilindi. Mazkur qaror bilan Yoshlar ishlari agentligi zimmasiga bir qancha qo’shimcha funksiyalar yuklandi. Xususan:

- yoshlarni xorijiy tillarga o’qitish jarayonlarini takomillashtirish, talab yuqori bo’lgan chet tillarini mukammal o’zlashtirish uchun sharoitlarni kengaytirish;

- xorijiy tillarni o’qitish faoliyati bilan shug’ullanuvchi yakka tartibdagi tadbirkorlar, o’zini o’zi band qilgan shaxslar hamda xususiy o’quv markazlarini rivojlantirish va qo’llab-quvvatlash;

- xususiy o’quv markazlari reytingini shakllantirish hamda reytingda yuqori o’rinni egallaganlarni rag’batlantirish;

- yoshlar orasida kasb-hunar va xorijiy tillarni o’rganishni targ’ib qilish, ushbu yo’nalishdagi ijtimoiy loyihalar, ko’rik-tanlov va olimpiadalarni tashkil etish [5].

Bundan tashqari, yoshlarning xorijiy tillar bo’yicha imtihon topshirish xarajati qoplanadigan xalqaro imtihon tizimlari bo’yicha ingliz, nemis, fransuz, koreys, xitoy va yapon tillaridan kamida S1 yoki unga tenglashtirilgan mos darajadagi sertifikat olgan yoshlarni imtihon topshirish xarajatlarini kompensasiya qilishga qo’shimcha ravishda o’qish xarajatlarini qoplash uchun BHMning 3 baravari miqdorida bir martalik moddiy rag’batlantirish tizimi joriy etiladi.

2024-yil 1-sentyabrdan boshlab 2027-yil 1-yanvarga qadar yoshlarning nemis, fransuz, koreys, xitoy va yapon tillari bo’yicha xalqaro imtihon tizimlarida imtihon topshirish xarajatlari qoplab berilishi uchun ular tomonidan to’planishi

lozim boʻlgan ballning (sertifikat darajasining) minimal koʻrsatkichi bir pogʻona pasaytiriladi hamda mazkur xarajatlar Agentlikka ajratilgan mablagʻlar doirasida qoplanadi.

Shuningdek, umumiy oʻrta taʼlim muassasalarining sinf xonalarini taʼlim jarayonidan boʻsh vaqtda kasb-hunar va xorijiy tillarni oʻqitish faoliyatini amalga oshirish uchun toʻgʻridan-toʻgʻri shartnomalar asosida tekin foydalanish huquqi bilan xususiy oʻquv markazlariga berishga ruxsat etiladi.

2024-yil 1-oktyabrdan boshlab Agentlik har yili xususiy oʻquv markazlarining Qoraqalpogʻiston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahri kesimidagi reytingini tuzadi hamda rasmiy veb-saytida eʼlon qilib boradi.

Reyting natijalariga koʻra olis va chekka hududlarda faoliyat koʻrsatuvchi eng yuqori koʻrsatkichga ega 100 ta xususiy oʻquv markazining taʼlim jarayonida foydalanadigan bino va inshootlar uchun ijara toʻlovi xarajatlarining bir qismi Yoshlarga oid davlat siyosatini qoʻllab-quvvatlash jamgʻarmasi mablagʻlari hisobidan kompensasiya qilinadi.

2024–2026-yillarda oliy taʼlim tashkilotlarining xorijiy til filologiyasi taʼlim yoʻnalishi boʻyicha 3 va 4-kursda tahsil olayotgan hamda kamida S1 darajadagi sertifikatga ega talabalariga umumiy oʻrta, oʻrta maxsus va kasbiy taʼlim tashkilotlarida oʻqituvchi sifatida mehnat faoliyatini amalga oshirishiga ruxsat berilishi belgilandi.

Soʻnggi yillarda yurtimizda xorijiy tillarni oʻrganishni ommalashtirish, bu boradagi faoliyatni sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqish, yoshlarni zamonaviy kasblar va chet tillariga oʻqitish tizimini takomillashtirish borasida keng imkoniyatlar yaratildi.

Xususan, xalqaro til sertifikatini olish uchun imtihondan yuqori ball toʻplagan yoshlarga davlatimiz tomonidan xarajat toʻliq qoplab berilishi tizimi joriy etildi. Natijada, oʻtgan 3 yil ichida minglab yoshlarga 40 milliard koʻp kompensasiya puli toʻlab berildi.

Yoshlar oʻzi tanlagan yoʻnalishning etuk mutaxassisi boʻlishi yoki dunyoga chiqishi uchun xorijiy tilni puxta oʻzlashtirishi bunda bilim darajasini tasdiqlovchi xalqaro sertifikatni olishi talab etiladi.

Til oʻrganish va oʻqitish borasida dunyoning etuk olimlari tajribasida samarali natija berib kelayotgan oʻqitish metodikalari, shuningdek, xorijiy tillarni oʻqitish sohasida “bogʻcha-maktab-oliy taʼlim tashkiloti-korxonasi” tamoyilidagi uzluksiz taʼlim zanjirini joriy etish, aholining barcha qatlamlariga mos boʻlgan tilni oʻrganish boʻyicha uslubiyot va tavsiyalarni ishlab chiqishni muvofiqlashtirish singari koʻplab salmoqli ishlar bajarilib kelinmoqda.

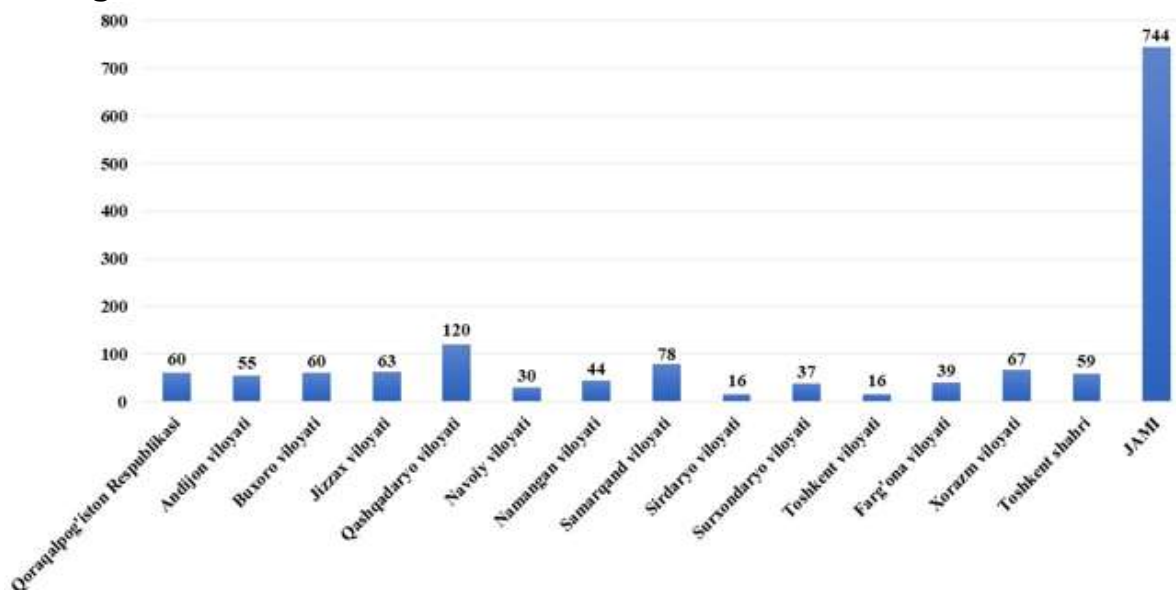
Prezidentimiz tashabbusi bilan bugungi kunda taʼlim muassasalari, tarmoqlar va hududlarning ehtiyojidan kelib chiqib, kamida 10 ta chet tilini — ingliz, rus, nemis, fransuz, xitoy, koreys, yapon, turk, arab, fors tillarini oʻrgatishni tashkillashtirishdek dolzarb masala kun tartibiga qoʻyilgan[6].

Respublikamizdagi 207 nafar umumiy oʻrta taʼlim maktablarining xorijiy tillarga ixtisoslashtirilishi munosabati bilan ayni maktablarda xorijiy tillarni oʻqitishni tubdan isloh etish va takomillashtirish, shu bilan birga respublikamiz oliy taʼlim muassasalari qoshida xorijiy tillarni yanada chuqurroq oʻrganish uchun oʻquv markazlari tashkil etildi. Maʼlumot oʻrnida aytish joiz, 2023-yilda 12 ming 400 ga yaqin yoshlarga 21,7 milliard soʻmga yaqin mablagʻ toʻlab berildi. Bu jarayon yoshlar oʻrtasida ommalashmoqda.

Xorijiy tillarni oʻrganish insonga yangi madaniyat, bilim va yangi doʻstlar bilan tanishish, muloqotga kirishish hamda dunyoqarashni oʻstirishda yordam beruvchi eng yaxshi vosita hisoblanadi. Maʼlumotlarga koʻra, bugungi kunda dunyoda til oʻrganuvchilarning asosiy qismini 17-35 yoshdagilar tashkil qiladi.

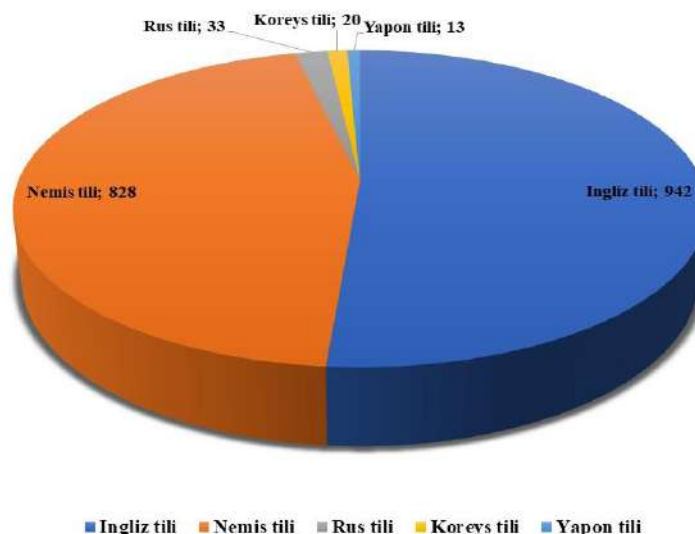
Statistik maʼlumotlarga koʻra, 2023-yilga kelib, Oʻzbekiston mehnat bozorida xorijiy tillarni biladigan mutaxassislariga talab 30 foizga ortgan, bu esa taʼlim tizimida tub oʻzgarishlar zaruratini koʻrsatmoqda. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalarning joriy etilishi xorijiy tillarni oʻrganish jarayonini sezilarli darajada tezlashtirishi mumkin, chunki onlayn platformalar va interaktiv oʻquv materiallari talabalarning qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim rol oʻynamoqda.

Germaniya mehnat bozoridagi hamshiralik boʻyicha mavjud ehtiyoj asosida Oliy taʼlim, fan va innovasiyalar vazirligi tomonidan Nemis tilini oʻrgatish uchun 29 ta Abu aAli ibn Sino nomidagi jamoat salomatligi (tibbiyot) texnikumlarida 744 nafar oʻquvchilar bir yillik oʻquv kurslarida oʻqitildi. Shundan 52 nafari Germaniyalik ish beruvchilar tomonidan tanlab olinib Germaniyaga ishga yuborishga kelishildi.

1-rasm. Professional taʼlim muassasalarida 2023-2024-oʻquv yilida tashkil etilgannemis tili kurslariga jalb etilgan oʻquvchilar

Shuningdek, doimiy ravishda kasbiy ta’lim tashkilotlarida xorijiy til o’rganish istagida bo’lgan o’quvchilar xorijiy til qurslari tashkil etib borilmoqda.

2-rasm. 2024-yilning sentyabr oyidan boshlab 80ta kasbiy ta’lim tashkilotlarida tashkil etilgan xorijiy til o’quv kurslari

Bugungi globallasuv jarayoni va raqamli iqtisodiyotning tezkor rivojlanishi mehnat bozorida xorijiy tillarga bo’lgan talabni sezilarli darajada oshirdi. Endilikda nafaqat alohida milliy bozorlar, balki xalqaro mehnat bozori ham xodimlardan ko’p tillilikni va kommunikativ ko’nikmalarni talab qilmoqda. Xorijiy tillarni bilish nafaqat individual kadrlarning malakasini oshiradi, balki ularni turli mamlakatlar va mintaqalar bo’ylab samarali ishlashga ko’maklashadi.

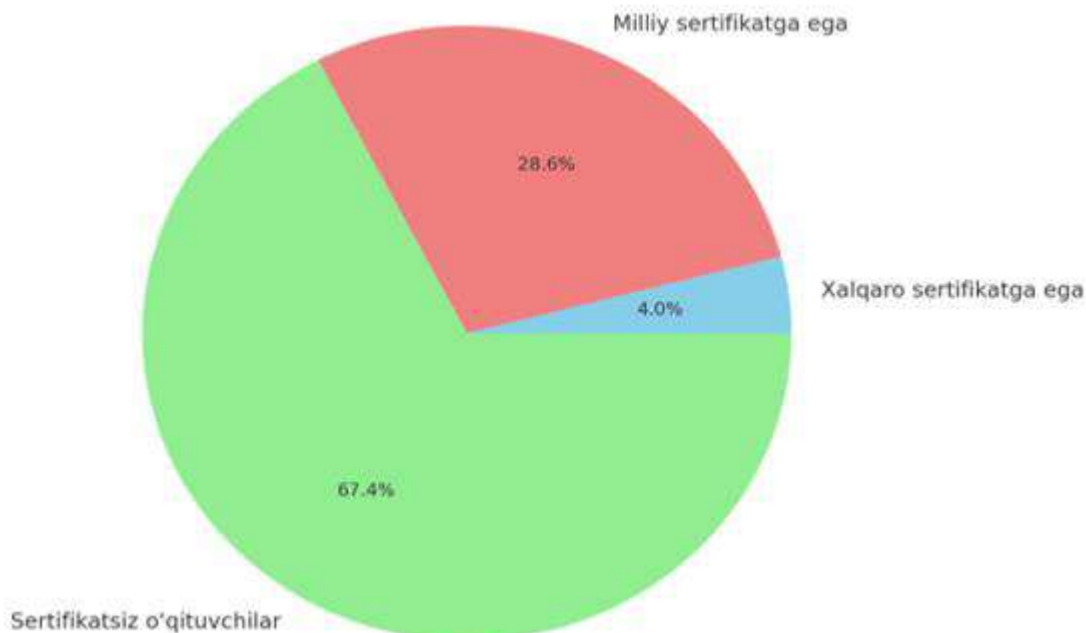
Bu, o’z navbatida, global kompaniyalar, xalqaro tashkilotlar va hukumatlar uchun kadrlar tanlash jarayonida muhim omilga aylanmoqda. Xalqaro tajribalar va yondashuvlar mehnat bozorida talab etiladigan tillar va ko’nikmalarni o’rganishda katta ahamiyatga ega bo’lib, ulardan ta’lim tizimini takomillashtirishda foydalanish muhimdir.

Ingliz tili hozirgi vaqtda xalqaro miqyosda eng ko’p talab qilinadigan til bo’lib, bu tilni bilish global mehnat bozorida ishlash uchun asosiy shartlardan biri hisoblanadi. EF English Proficiency Index tadqiqotlari shuni ko’rsatmoqdaki, ingliz tilini yaxshi biladigan mamlakatlar mehnat bozorida sezilarli ustunlikka ega. Ingliz tili nafaqat xalqaro kompaniyalarda, balki texnologiya, moliya, savdo, ta’lim va boshqa ko’plab sohalarda keng qo’llaniladi. Ko’pgina davlatlar o’z ta’lim tizimlarida ingliz tilini majburiy fan sifatida kiritib, yoshlarni bu tilni yaxshi o’zlashtirishga yo’naltirmoqda.

O’zbekistonda xorijiy tillarni o’qitish sohasida olib borilayotgan islohotlar natijasida ta’lim sifati sezilarli darajada yaxshilanishi kutilmoqda. Bunda ta’lim tizimining xalqaro standartlarga moslashtirilishi, raqamli ta’lim resurslarini keng

joriy etish va o‘qituvchilarning malakasini doimiy ravishda oshirib borish muhim ahamiyat kasb etadi.

O‘zbekistonning global mehnat bozorida o‘z o‘rnini mustahkamlashi va malakali kadrlarga bo‘lgan ehtiyojini qondirish uchun xorijiy tillarni bilgan yoshlar strategik resurs hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, xorijiy tillarni o‘rgatish tizimining takomillashtirilishi va yoshlarning global talablar darajasiga etkazilishi dolzarb masala bo‘lib qolmoqda.

3-rasm. O‘zbekistondagi xorijiy tillar bo‘yicha o‘qituvchilarning sertifikat egaligi foizi (xalqaro va milliy)

Manba: stat.uz ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan.

Bugungi kunda O‘zbekistonda xorijiy tillarni o‘rgatish jarayonidagi asosiy muammolar quyidagilar hisoblanadi. Jumladan,

- o‘quv dasturlarning zamonaviy talablarga to‘liq javob bermasligi;
- o‘qituvchilarning zamonaviy o‘qitish metodlari va texnologiyalari bo‘yicha etarli bilim va ko‘nikmalarga ega emasligi;
- xorijiy tillarni o‘rgatish jarayonida ineraktiv va texnologik vositalarning etarli darajada qo‘llanilmasligi;
- ta‘lim resurslari va darsliklarning etishmovchiligi mavjudligi.

Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun quyidagilar taklif etiladi.

- umumta‘lim maktablar, akademik liseylar, kasbiy ta‘lim tashkilotlari va oliy ta‘lim tashkilotlarida xorijiy tillarni o‘qitish metodologiyasini qayta ko‘rib chiqish hamda xorijiy davlat tajribasini joriy etish;

- o‘quv jarayoniga raqamli texnologiyalar va interaktiv platformalarni joriy etish;

- kasbiy ta’lim tashkilotlarida xalqaro ta’lim dasturlarini joriy etish orqali xorijiy tillarga o’qitishni kengaytirish;

- xorijiy tillarni o’qitishda o’quvchilarning mustaqil ta’lim olish ko’nikmalarini rivojlantirish uchun ko’proq imkoniyatlar yaratish;

- Migratsiya agentligining Migratsiya jamg’armasi hisobidan texnikumlarda nemis, ingliz, yapon va koreys tillariga o’qitishni yo’lga qo’yish.

Xulosa qilib aytadigan bo’lsak ta’lim muassasalarida bitiruvchilarga xorijiy tillarni o’qitish orqali bitiruvchilarni ichki va tashqi mehnat bozorida ilg’or texnika va texnologiyaga asoslangan yuqori ish haqiga ega bo’lgan ish o’rinlarida mehnat faoliyatini amalga oshirish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati

1. O’zbekiston Respublikasi Prezidentining ““O’zbekiston — 2030” strategiyasi to’g’risida” 2023-yil 11-sentabrdagi PF-158-son Farmoni[1].

2. O’zbekiston Respublikasi Prezidentining “Kasbiy ta’limda malakali kadrlar tayyorlash tizimini yanada takomillashtirish va xalqaro ta’lim dasturlarini joriy qilish chora-tadbirlari to’g’risida” 2024-yil 16-oktabrdagi PF-158-son Farmoni [2].

3. Qalandar Abduraxmonov – “Mehnat iqtisodiyoti” nazariya va amaliyot darslik. Iqtisodiyot nashriyoti. Toshkent 2019-yil [3].

4. B.Ganiev — “O’zbekistonda xususiy sektorda ishchi kuchiga bo’lgan talabning holati va uning bandlikni ta’minlashdagi ahamiyati”. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar ilmiy elektron jurnali 2022-yil may-iyun.N^o00059 [4].

5. O’zbekiston Respublikasi Prezidentning yildagi “Yoshlarni xorijiy tillarga o’qitish tizimi samaradorligini oshirish bo’yicha qo’shimcha chora-tadbirlar to’g’risida”gi 2024-yil 27-iyundagi PQ-239-son qarori [5].

6. U.Baykabilov - “Zamonaviy ta’lim tizimida xorijiy tillarni o’qitish texnologiyasi” 2022 yil may. Multidisciplinary Scientific Journal[6].

7. G.Q.Abdurahmonova “Kichik biznesda aholini ish bilan ta’minlash” (monografiya), Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, 2013 yil.

8. Gulnora Abduraxmonova – “Mehnat iqtisodiyoti” o’quv qo’llanma Innovasion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi. Toshkent 2020 yil.

9. A.Usmanov. O’quvchilarni kasb-hunarga maqsadli yo’naltirish istiqbolda mehnat bozoridagi muammolarni bartaraf etishning muhim omili. 2021 yil.

10. <https://www.lex.uz/uz> — O’zbekiston Respublikasi Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi.

11. <https://stat.uz> — Statistika agentligining rasmiy sayti.

12. <https://edu.uz> — Oliy ta’lim, fan va innovasiyalar vazirligining rasmiy sayti.

Mehnat iqtisodiyoti va inson kapitali

+998 71 239 28 13

Tashkent, Uzbekistan

ilmiymaktab@gmail.com

www.laboreconomics.uz